

Medlemmerne af Folketingets Europaudvalg
og deres stedfortrædere

Asiatisk Plads 2
DK-1448 København K
Telefon +45 33 92 00 00
Telefax +45 32 54 05 33
E-mail: um@um.dk
<http://www.um.dk>
Girokonto 3 00 18 06

Bilag
1

Journalnummer
400.C.2-0

Kontor
EUK

11. oktober 2006

Til underretning for Folketingets Europaudvalg vedlægges Justitsministeriets skrivelser vedrørende høringsvar fra den danske regering om Kommissionens grønbøger om henholdsvis uskyldsformodningen samt om konflikter om stedlig kompetence og ne bis in idem i straffesager.

Der vedlægges endvidere høringsnotat vedrørende modtagne danske høringsvar for så vidt angår Kommissionens grønbog om uskyldsformodningen.

P. B. Olsen

Justitsministeriet

Civil- og Politiafdelingen

10 - 10 - 06

Europa-Kommissionen
Generaldirektoratet for Retfærdighed, Frihed og Sikkerhed
1049 Bruxelles
B Belgien

Dato:
Kontor: Det Internationale Kontor
Sagsbeh.: Charlotte Lauritsen
Sagsnr.: 2006-305-0261
Dok.: CHA40833

Høringssvar fra den danske regering vedrørende Kommissionens grønbog om konflikter om stedlig kompetence og ne bis in idem i straffesager (KOM (2006) 696 endelig).

Den danske regering takker for modtagelsen af Kommissionens ovennævnte grønbog, som har været sendt i høring hos en bred kreds af berørte myndigheder og organisationer.

På baggrund af bl.a. de indkomne høringssvar skal regeringen herved afgive følgende høringssvar vedrørende grønbogen og de spørgsmål, der stilles deri:

I. Generelle bemærkninger:

Den danske regering har indledningsvis noteret sig formålet med grønbogen, som dels er at undersøge mulighederne for at indføre en ordening vedrørende valg af jurisdiktion i straffesager, dels er at overveje om der er grundlag for at genoptage forhandlingerne om et EU-instrument vedrørende princippet om ne bis in idem.

Kommissionen anfører bl.a. i grønbogen, at eftersom kriminaliteten antager en mere international karakter, konfronteres strafferetten i EU i stadig højere grad med situationer, hvor flere medlemsstater har strafferetlig kompetence til at forfølge samme sag. Kommissionen anfører endvidere, at flere sideløbende retsforfølgelser er til skade for individets rettigheder og interesser og kan føre til overlappning af aktiviteter, idet den/de anklagede, ofre og vidner vil kunne blive indkaldt til retsmøder i flere lande.

Kommissionen finder bl.a. på den baggrund, at det forekommer hensigtsmæssigt så vidt muligt at undgå sådanne skadelige konsekvenser ved at begrænse antallet af sideløbende retsforfølgelser i de samme sager.

Kommissionen finder derfor, at der bør udformes en ordning, hvorved sager kan henvises til den relevante jurisdiktion. En sådan ordning skal bl.a. indeholde bestemmelser om underretning af interesserede parter, bestemmelser om høring/drøftelse mellem de involverede medlemslande – inklusiv prioritetsregler vedrørende jurisdiktion – og bestemmelser om tvistbilægelse/mægling mellem medlemslandene.

Til støtte herfor peger Kommissionen bl.a. på, at hvis retsforfølgelsen koncentrerer sig i en enkelt jurisdiktion, vil spørgsmålet om *ne bis in idem* (dvs. princippet om, at der ikke kan strafforfølges for den samme handling flere gange) ikke længere opstå, eller i hvert fald vil det blive lettere at håndtere dette spørgsmål. Desuden anfører Kommissionen, at en sådan ordning vil supplere princippet om gensidig anerkendelse, hvorefter en retsafgørelse truffet i en medlemsstat anerkendes og – om nødvendigt – gennemtvinges i andre medlemsstater.

Den danske regering skal hertil bemærke følgende:

Indledningsvis skal den danske regering pege på, at der – ud fra de danske erfaringer – ikke ses at være noget påtrængende behov for at indføre EU-regler vedrørende valget af strafferetlig jurisdiktion. I praksis ses der ikke at være problemer med parallelle efterforskninger, og der opleves i praksis ikke – i noget nævneværdigt omfang – at være problemer i relation til, at flere medlemslande skulle ønske at retsforfølge samme sag. Forholdet er i praksis omvendt til tider det, at et medlemsland alene ønsker at gennemføre en del af et sagskompleks eller slet ikke ønsker at gennemføre en straffesag.

Hertil kommer – som noget meget væsentligt – at der er behov for, at det enkelte medlemsland bevarer muligheden for selv at tilrettelægge gennemførelsen af en sag, herunder bevarer muligheden for af praktiske, ressourcemæssige eller bevismæssige grunde at skære en sag til, eller til på et sent tidspunkt helt at opgive påtale i sagen.

Den danske regering skal desuden pege på, at fastlæggelse af ensartede EU-regler for jurisdiktionsvalg vil give anledning til væsentlige praktiske og juridiske vanskeligheder, jf. nærmere herom nedenfor.

Den danske regering er på denne baggrund meget skeptisk over for behovet og mulighederne for på EU-plan at regulere spørgsmålet om valget af strafferetlig jurisdiktionskompetence. En sådan regulering vil – i hvert fald hvis den gøres bindende – meget nemt kunne gribe ind i grundlæggende principper i medlemslandenes retssystemer, og der må derfor efter den danske regerings opfattelse påvises tungvejende grunde for at indføre en EU-regulering på området.

Eftersom dette ikke er tilfældet i grønbogen, bør en eventuel ordning på europæisk niveau, der sigter til at løse tvister om rette jurisdiktion, efter den danske regerings opfattelse alene være en fakultativ ordning eller en ordning, der alene har rent vejledende karakter.

For så vidt angår spørgsmålet om genoptagelse af forhandlingerne om et EU-instrument om ne bis in idem, henvises der til besvarelsen af spørgsmål nr. 14-24.

II. Bemærkninger til spørgsmål nr. 1-24 i grønbogen:

Spørgsmål nr. 1:

Er der behov for en EU-bestemmelse, hvorefter national lovgivning skal åbne mulighed for, at retsforhandlinger suspenderes, fordi der er retsforhandlinger i gang i andre medlemsstater?

Fra dansk side ser man ikke noget behov for, at der på EU-plan indføres en bestemmelse af den nævnte karakter.

Det bør være op til de kompetente, nationale myndigheder – inden for rammerne af den materielle lovgivning – at tage stilling til, om behandlingen af en straffesag, som er rejst ved de nationale domstole, kan og i givet fald bør suspenderes, fordi der er retsforhandlinger i gang i andre medlemslande. Om der kan/bør ske suspension af retsforhandlinger i en medlemsstat vil bero på en samlet vurdering af sagens omstændigheder, herunder bl.a. hvor langt man er nået med behandlingen af straffesagen i den pågældende medlemsstat.

Spørgsmål nr. 2:

Bør der være pligt til at underrette andre jurisdiktioner om igangværende eller forventede retsforfølgelser, hvis der er betydelige forbindelser til disse andre jurisdiktioner? Hvordan bør der udveksles oplysninger om igangværende retsforhandlinger, endelige domme og andre beslægtede retsafgørelser?

Den danske regering er af den opfattelse, at der ikke bør indføres en EU-regel af den nævnte karakter. Der vil således bl.a. ofte kunne forekomme situationer, i hvilke det vil være uhensigtsmæssigt på et tidligt tidspunkt i efterforskningen at underrette udenlandske myndigheder om en igangværende efterforskning. Samtlige EU-medlemsstater anerkender princippet om *ne bis in idem* og vil således på nationalt niveau skulle overveje om en igangværende domsforhandling i en anden medlemsstat vil kunne få betydning for mulighederne for at gennemføre en sag på nationalt niveau. I disse tilfælde må den person, sagen drejer sig om, formodes at oplyse, hvis der allerede i samme sag er taget retsskridt imod den pågældende i en anden medlemsstat, eller dette fremgår af sagens oplysninger i øvrigt, hvilket konkret bør give anledning til, at der indhentes oplysninger fra det pågældende land.

Den danske regering finder på denne baggrund, at en eventuel underrettningsordning alene bør være af fakultativ karakter. Hvis det overvejes at foreslå en obligatorisk ordning, finder man fra dansk side, at der bør tages hensyn til det, som er anført ovenfor, og at ordningen i det hele taget bør være så smidig som mulig. En eventuel underrettningsordning bør under alle omstændigheder fokusere på igangværende sager. Der ses således ikke at være behov for at orientere om endelige straffedomme og andre beslægtede retsafgørelser – i hvert fald ikke med henblik på at tage stilling til spørgsmål vedrørende valg af strafferetlig jurisdiktion.

Spørgsmål nr. 3:

Bør der være en pligt til at indgå i drøftelser med medlemsstater, der har betydelige forbindelser til en sag?

Som nævnt ovenfor under besvarelsen af spørgsmål 2 finder man fra dansk side, at der ikke bør indføres en ordning, hvorefter medlemsstaterne har underrettningspligt med hensyn til igangværende sager. En underrettningsordning bør således alene være af fakultativ karakter, således at de nationale myndigheder – i lyset af nogle generelle vejledende principper – i hver enkelt sag kan foretage en konkret vurdering af, om der bør ske underretning af myndigheder i andre medlemsstater.

Som en konsekvens heraf finder man fra dansk side heller ikke, at der bør være pligt til at indgå i drøftelser om sagen med myndigheder i andre medlemslande. Det forekommer således mere hensigtsmæssigt at overlade det til de berørte myndigheder at vurdere i den enkelte sag, om – og i givet fald hvornår – der bør tages kontakt til myndigheder i andre medlemsstater med henblik på at drøfte jurisdiktionsspørgsmål.

Spørgsmål nr. 4:

Er der behov for en EU-model for bindende aftaler blandt de kompetente myndigheder?

Fra dansk side finder man, at den uformelle kontakt mellem de kompetente myndigheder, som finder sted i dag, fungerer fuldt ud tilfredsstillende. Der er således ikke fremlagt oplysninger om, at det nuværende system indebærer praktiske vanskeligheder i forhold til spørgsmålet om sagens behandling, ligesom der ikke foreligger oplysninger om, at der mellem medlemsstaterne i praksis skulle være tale om uoverensstemmelser om, hvor og hvordan en straffesag skal behandles.

På denne baggrund finder man fra dansk side, at der ikke er noget behov for en EU-model for bindende aftaler blandt de kompetente myndigheder. Hvis Kommissionen alligevel overvejer at indføre en sådan model, bør den være af fakultativ karakter, således at det overlades til hver enkelt medlemsstat at afgøre, om man – ud fra sit retssystem – har behov for, at eventuelle jurisdiktionsaftaler bliver bindende (og således ikke kan laves om). Et sådant behov ser man umiddelbart ikke at have fra dansk side.

Spørgsmål nr. 5:

Bør der være en tvistbilæggelses-/mæglingsproces, når direkte drøftelser ikke fører til en aftale? Hvilket organ synes bedst egnet til at mægle i tvister om jurisdiktion?

Efter den danske regerings opfattelse bør en eventuel ordning til bilæggelse af eventuelle tvister om valg af rette jurisdiktion alene være fakultativ eller af rent vejledende karakter. En obligatorisk ordning må frygtes at kunne trække sagerne unødigt i langdrag. Endvidere kan det frygtes, at der under en obligatorisk ordning på europæisk niveau ikke i tilstrækkelig grad vil blive taget fornødent hensyn til nationale interesser i, hvordan og hvor en sag mest hensigtsmæssigt kan gennemføres.

Den danske regering skal i den forbindelse pege på, at der til trods for en vis harmonisering på udvalgte områder på det strafferetlige område er betydelige forskelle på de enkelte medlemsstaters materielle strafferet og straffeprocess, hvilket kan have afgørende betydning for det enkelte lands interesse i sagen og mulighed for at gennemføre en given sag ved domstolene. Endvidere er det Danmarks opfattelse, at medlemslandene allerede indenfor eksisterende retslige

instrumenter har tilstrækkelig mulighed for at søge bistand hos Eurojust med henblik på fastlæggelse af det sted, hvor sagen bedst kan føres, jf. artikel 6 og 7 i Rådets beslutning af 28. februar 2002 om oprettelse af Eurojust.

Spørgsmål nr. 6:

Ud over tvistbilæggelse/mægling er der behov for yderligere skridt på lang sigt, såsom en beslutning truffet af et organ på EU-plan?

Den danske regering er klar modstander af – også på længere sigt – at indføre en ordning, hvorefter et EU-organ tillægges kompetence til med bindende virkning for medlemsstaterne at fastslå, hvad der er den relevante strafferetlige jurisdiktion i en konkret sag.

Den danske regering skal herved pege på, at en sådan fremgangsmåde vil gribe ind i den enkelte medlemsstats nationale interesser i at kunne gennemføre en straffesag. Det vil set med dansk øjne være uhensigtsmæssigt – som overvejet af Kommissionen – at opstille en regel om, at prøvelsen (ved et EU-organ) skal gå ud på en fastlæggelse af, om ”principperne om rimelighed og retfærdig rettergang” er blevet respekteret. En sådan regel, der ville give anledning til stor usikkerhed, kan man fra dansk side ikke støtte, og valget af jurisdiktion bør således fastholdes hos de myndigheder i medlemsstaterne, som er kompetente efter national ret.

Det bemærkes herved også, at en ordning, hvor det overlades til et EU-organ at fastslå, hvilken medlemsstats myndigheder der har strafferetlig jurisdiktion i den enkelte sag, ikke ses at kunne indføres inden for de nuværende traktatmæssige rammer – hvilket Kommissionen også selv er inde på i grønbogen.

Fra dansk side skal man endelig pege på, at en ordning med egentlig beslutningskompetence for et EU-organ i den enkelte sag vil være særdeles omstændelig og langsom, hvilket kan modvirke ønsket om, at gennemføre sagen inden for en rimelig frist, jf. herved artikel 6 i den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Spørgsmål nr. 7:

Hvilken form for ordning for retslig kontrol eller prøvelse ville være nødvendig og relevant med hensyn til jurisdiktionshenvisninger?

Der henvises til besvarelsen af spørgsmål 6. Spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger strafferetlig jurisdiktionskompetence og – hvis det er relevant – hvilken af flere jurisdiktioner, som bør vælges, er efter dansk opfattelse et nationalt anliggende, som må afgøres af de nationale judicielle myndigheder. Det må således afgøres efter national lovgivning i den pågældende medlemsstat, om – og i givet fald hvordan – der bør ske prøvelse af valget af jurisdiktion.

Spørgsmål nr. 8:

Er der behov for en regel eller et princip, hvorefter det kan kræves, at parallelle retsforhandlinger i EU indstilles eller afsluttes? I bekræftende fald, fra hvilket proceduretrin bør denne regel eller dette princip gælde?

Den danske regering finder ikke, at der er behov for på europæisk plan at indføre en regel om, at parallelle retsforhandlinger kan kræves indstillet eller afsluttet. En sådan bestemmelse vil efter dansk opfattelse medføre den uheldige konsekvens, at det vil kunne være vanskeligt at gennemføre den pågældende sag på et senere tidspunkt, f.eks. fordi der er indtrådt forældelse mv., eller alternativt at gennemføre sagen indenfor en rimelig frist. Specielt i sager, hvor en person sidder frihedsberøvet i en medlemsstat, vil det kunne give anledning til betydelige problemer, hvis retsforhandlinger i den pågældende medlemsstat midlertidigt må indstilles med henblik på jurisdiktionsdrøftelser mv.

Spørgsmål nr. 9:

Er der behov for regler om høring og/eller overførsel af retsforhandlinger i relation til tredjeland, især Europarådets parter? Hvad bør fremgangsmåden være i så henseende?

Et eventuelt EU-instrument om valg af strafferetlig jurisdiktion bør efter den danske regerings opfattelse alene regulere forholdet mellem EU-medlemsstaterne – og forholdet til tredjelande bør således ikke inddrages i instrumentet.

Spørgsmål nr. 10:

Bør en fremtidig retsakt om konflikter om stedlig kompetence omfatte en liste over kriterier, der skal anvendes ved valg af jurisdiktion?

Den danske regering finder som tidligere nævnt, at et eventuelt instrument vedrørende konflikter om stedlig kompetence ikke bør være obligatorisk, men derimod af fakultativ karakter.

Et eventuelt fremtidigt EU-instrument bør således alene fastlægge de kriterier, som der kan henholdsvis ikke kan være anledning til at lægge vægt på ved afgørelsen af valget af den mest hensigtsmæssige jurisdiktion. Den endelige stillingtagen til valget af den mest hensigtsmæssige jurisdiktion må dog efter dansk opfattelse altid afgøres under hensyn til de konkrete omstændigheder i sagen og de enkelte medlemslandes særlige interesse i sagen.

En liste over relevante kriterier vil således efter den danske regerings opfattelse ikke kunne være udtømmende, og den bør af samme grund alene være af vejledende karakter.

Den danske regering skal i den forbindelse pege på, at det vil give anledning til væsentlige problemer i praksis, hvis man i EU søger at opstille en bindende prioriteringsregel vedrørende valget af jurisdiktion. Den indbyrdes vægtning af de forskellige kriterier må således altid afgøres på baggrund af sagens konkrete omstændigheder. Et system, hvorefter obligatoriske kriterier opstilles i en fast prioritetsrækkefølge, vil være uflexibelt og mekanisk, hvilket kan modvirke den mest hensigtsmæssige løsning af eventuelle jurisdiktionstvister, og det kan efter omstændighederne føre til, at der ikke kan gennemføres strafferetlig forfølgning i den konkrete sag.

Hertil kommer, at det ikke automatisk kan anføres – således som Kommissionen er inde på i grønbogen – at stedet, hvor kriminaliteten er begået, ubetinget altid vil være det kriterium, der skal tillægges størst betydning. Ofte vil det sted, hvor gerningsmanden, vidner eller størstedelen af de øvrige bevismidler befinder sig, være det mest hensigtsmæssige sted at gennemføre en sag. Der kan i den forbindelse bl.a. peges på, at det land, hvor en sag skal føres (efter en opstillet prioriteringsregel), vil skulle have alt efterforskningsmateriale fra det/de øvrige medlemsstater – som er udfærdiget på et andet sprog – tilsendt, og at materialet, der ofte kan være meget omfattende, skal oversættes til sproget i det pågældende medlemsland.

På den anførte baggrund er det den danske regerings opfattelse, at spørgsmålet om valg af strafferetlig jurisdiktion bør bero på frivillige drøftelser mellem de enkelte medlemslandes kompetente myndigheder i de konkrete sager. Sådanne frivillige drøftelser fra sag til sag – eventuelt med afsæt i vejledende retningslinjer fastsat i EU-regi – vil oftest føre til, at medlemslandene efter en indbyrdes vurdering af den praktiske hensigtsmæssighed vil enes om, hvilket land der i det konkrete tilfælde er nærmest til at påtage sig strafforfølgningen.

Spørgsmål nr. 11:

Bortset fra territorialitet, hvilke andre kriterier bør nævnes på en sådan liste? Bør en sådan liste være udtømmende?

Der henvises til besvarelsen af spørgsmål nr. 10.

Spørgsmål nr. 12:

Mener De, at en liste også bør omfatte faktorer, som ikke bør betragtes som relevante ved valget af den relevante jurisdiktion? I bekræftende fald, hvilke faktorer?

Der henvises til besvarelsen af spørgsmål nr. 10.

Spørgsmål nr. 13:

Er det nødvendigt, gennemførligt og relevant at "prioritere" kriterierne for at fastlægge jurisdiktionen? I bekræftende fald, er De enig i, at territorialitet bør prioriteres?

Der henvises til besvarelsen af spørgsmål nr. 10.

Spørgsmål nr. 14:

Er der behov for reviderede EU-regler om *ne bis in idem*?

Den danske regering finder ikke, at den praktiske anvendelse af reglerne om *ne bis in idem* har vist, at en ændring af de gældende regler på området er påkrævet.

Som bekendt har spørgsmålet om indførelse af EU-regler om *ne bis in idem* tidligere været genstand for indgående drøftelser i EU, uden at det i den forbindelse lykkedes at nå til enighed.

Fra dansk side er man på denne baggrund skeptisk over for på nuværende tidspunkt at genoptage forhandlingerne om det meget komplicerede spørgsmål om *ne bis in idem*, som man grundlæggende finder er løst på en tilfredsstillende måde i det nugældende regelgrundlag.

Spørgsmål nr. 15:

Er De enig i følgende definition med hensyn til omfanget af *ne bis in idem*: "en afgørelse i en straffesag, som enten er truffet af en retslig myndighed, eller som er genstand for appel til en sådan myndighed"?

Spørgsmål nr. 16:

Er De enig i følgende definition af "endelig retsafgørelse": "... en afgørelse, som er til hinder for ny strafforfølgelse i henhold til den nationale lovgivning i den medlemsstat, hvor afgørelsen er truffet, medmindre dette nationale forbud er i strid med TEU's målsætninger"?

Spørgsmål nr. 17:

Er det mere hensigtsmæssigt at knytte udtrykkelige undtagelser til definitionen af "endelig retsafgørelse"? (f.eks. "en afgørelse, som er til hinder for ny strafforfølgelse i henhold til den nationale lovgivning i den medlemsstat, hvor afgørelsen er truffet, undtagen når")

Spørgsmål nr. 18:

Ud over de elementer, der er nævnt i spørgsmål 16 og 17, bør en forudgående vurdering af faktiske omstændigheder være afgørende for, om en retsafgørelse har en EU-dækkende *ne bis in idem*-virkning?

Kommissionen har i spørgsmål nr. 15-18 rejst spørgsmål vedrørende fortolkningen af rækkevidden af princippet om *ne bis in idem*, samt spørgsmål om udformningen af en række definitioner.

En vurdering af disse spørgsmål – herunder en vurdering af definitionen af, hvad der forstås ved en "endelig afgørelse" – vil efter den danske regerings opfattelse kræve, at der foretages en fuldstændig vurdering af et forslag til samlet instrument om princippet om *ne bis in idem*. På den baggrund finder regeringen på det foreliggende grundlag ikke at kunne udtale sig om de rejste spørgsmål. Man skal dog fra dansk side bemærke, at man ikke er tilhænger af en undtagelsesfri gennemførelse af *ne bis in idem*-princippet, jf. spørgsmål nr. 17, og de eksisterende undtagelser til princippet bør således umiddelbart bevares.

Spørgsmål nr. 19:

Er det muligt og nødvendigt at definere begrebet *idem*, eller bør dette overlades til EF-Domstolens retspraksis?

Den danske regering finder det umiddelbart svært – hvilket også fremgik under drøftelserne om det tidligere forslag til rammeafgørelse om anvendelse af *ne bis in idem*-princippet – at fastsætte en fælles definition af begrebet "idem" (samme faktiske omstændighed). Man er fra dansk side umiddelbart af den opfattelse, at fortolkningen af "idem" bør overlades til de judicielle myndigheder i medlemslandene – og i sidste ende EF-Domstolen, som kan fortolke Schengen-konventionens bestemmelser om *ne bis in idem*.

Spørgsmål nr. 20:

Kan De forestille Dem nogen situationer, hvor det stadig ville være nødvendigt at operere med en betingelse vedrørende tvangsfuldbyrdelse, og i bekræftende fald hvilke? I bekræftende fald, kan betingelsen fjernes, hvis der skabes en ordning til fastlæggelse af jurisdiktion?

Den danske regering finder fortsat, at der vil kunne opstå situationer, hvor det er nødvendigt, at kravet om, at den idømte sanktion er fuldbyrdet, er under fuldbyrdelse eller er bortfaldet efter domslandets regler, opretholdes. I en situation, hvor en sanktion, der er idømt i et andet land, ikke fuldt ud er fuldbyrdet, uden at dette skyldes prøveløsladelse, eftergivelse eller andet bortfald efter domslandets regler, men f.eks. beror på, at domfældte er undvejet, vil der efter Danmarks opfattelse efter omstændighederne fortsat kunne være behov for at indlede strafforfølgning i et andet land.

Fra dansk side finder man ikke, at en eventuel ny ordning om fastlæggelse af den mest hensigtsmæssige jurisdiktion vil løse dette problem.

Spørgsmål nr. 21:

I hvilket omfang kan undtagelserne i Schengen-konventions artikel 55 stadig retfærdiggøres? Kan de fjernes, hvis der skabes en ordning for fastlæggelse af jurisdiktion, eller synes De, at der vil være behov for yderligere foranstaltninger til at "kompensere" for en fjernelse af undtagelserne under disse omstændigheder?

Undtagelserne i Schengen-konventionens artikel 55 kan efter den danske regerings opfattelse fortsat retfærdiggøres i en række situationer. Der eksisterer således fortsat betydelige forskelle på de enkelte medlemslandes materielle strafferet og straffeproses, hvilket kan have afgørende betydning for det enkelte lands interesse i sagen og mulighed for at gennemføre en given sag ved domstolene.

Den danske regering finder ikke, at en eventuel iværksættelse af en ordning med fastlæggelse af den bedst egnede jurisdiktion vil kunne medføre en ophævelse af undtagelserne i artikel 55 i Schengen-konventionen. Fra dansk side finder man det vigtigt – ikke mindst af hensyn til retshåndhævelsen – at der fortsat er mulighed for at fravige princippet om *ne bis in idem* i de sager, hvor handlingen er begået i Danmark, eller hvor handlingen krænker den danske stats selvstændighed, sikkerhed mv.

Spørgsmål nr. 22:

Bør *ne bis in idem* være en begrundelse for et obligatorisk afslag på gensidig retlig bistand? I bekræftende fald, hvilke EU-lovbestemmelser bør tilpasses?

Spørgsmål nr. 23:

Er der behov for en mere sammenhængende tilgang til *ne bis in idem*-princippet i relation til tredjelande? Bør der skelnes mellem Europarådets parter og andre lande?

Princippet om *ne bis in idem* er beskrevet i en række internationale konventioner og aftaler – herunder aftaler som er indgået bilateralt mellem enkelte EU-medlemslande og tredjelande. Bl.a. under hensyn hertil finder den danske regering det ikke nødvendigt, at der på EU-niveau fastsættes en sammenhængende tilgang til princippet om *ne bis in idem* i forhold til tredjelande.

Spørgsmål nr. 24:

Er De enig i, at der med en afbalanceret ordning for fastlæggelse af jurisdiktion:

- (a) er visse begrundelser for manglende gennemførelse i EU-instrumenterne om gensidig anerkendelse, der kunne blive unødvendige, i det mindste delvist? Hvilke begrundelser i særdeleshed?

(b) er visse begrundelser for manglende gennemførelse, der bør ændres til obligatorisk manglende gennemførelse eller omvendt? Hvilke begrundelser i særdeleshed?

På det foreliggende grundlag finder den danske regering det ikke muligt at fremkomme med et endeligt svar på dette spørgsmål. Som nævnt ovenfor er det Danmark opfattelse, at en ordning om fastlæggelse af den bedst egnede jurisdiktion bør være af fakultativ karakter. Bl.a. i lyset heraf er det den danske regerings opfattelse, at fastsættelse af afslagsgrunde i instrumenter om gensidig anerkendelse af strafferetlige afgørelser fortsat vil være nødvendige.

Lene Espersen

Kristian Kofits Nielsen

Justitsministeriet

Civil- og Politiafdelingen

Europa-Kommissionen Generaldirektoratet for Retfærdighed, Frihed og Sikkerhed
Peter-Jozsef Csonka
Kontor D3 - Strafferetligt samarbejde
1049 Bruxelles
B Belgien

Dato: 10 - 10 - 06
Kontor: Det Internationale Kontor
Sagsbeh.: Charlotte Lauritsen
Sagsnr.: 2006-305-0309
Dok.: CHA40864

Høringssvar fra den danske regering vedrørende Kommissionens grønbog om uskyldsformodningen (KOM(2006)174 endelig).

Den danske regering takker for modtagelsen af Kommissionens ovennævnte grønbog, som har været sendt i høring hos en bred kreds af berørte myndigheder og organisationer.

På baggrund af bl.a. de indkomne høringssvar skal regeringen herved afgive følgende høringssvar vedrørende grønbogen og de spørgsmål, der stilles deri:

I. Generelle bemærkninger:

Den danske regering har indledningsvis noteret sig formålet med grønbogen, som dels er at undersøge, om grænseoverskridende tilfælde udgør et særligt problem på området for uskyldsformodningen, dels er at vurdere, om EU-lovgivning vil kunne styrke den gensidige tillid mellem medlemslandene.

Kommissionen anfører bl.a. i grønbogen, at i programmet for foranstaltninger med henblik på gennemførelse af princippet om gensidig anerkendelse blev der udpeget områder, hvor EU-lovgivning om gennemførelse af gensidig anerkendelse var ønskelig. Kommissionen anfører endvidere, at Kommissionen gennem en række høringer har identificeret rettigheder, hvor en øget synlighed ville styrke den gensidige tillid mellem medlemsstaterne. I 2003 blev der således vedtaget en grønbog om retssikkerhedsgarantier efterfulgt af et forslag til en rammeafgørelse i 2004. Hensigten var, at retssikkerhedsgarantier i forbindelse med indsamling og håndtering af bevismateriale – et emne, der ikke behandles i de nævnte tekster – skulle undersøges i

en efterfølgende fase. Kommissionen anfører, at den foreliggende grønbog om uskyldsformodningen er en del af høringen om bevismateriale, idet nogle af rettighederne forbundet med uskyldsformodningen i mange retssystemer er knyttet til bevismidler (f.eks. mundtligt vidneudsagn og skriftligt bevismateriale).

Kommissionen anfører, at den med grønbogen er interesseret i at få belyst, om uskyldsformodningen opfattes på samme måde i hele EU, herunder hvad der menes med uskyldsformodningen, og hvilke rettigheder der kan udledes heraf. Hvis høringen viser, at der er behov for det, vil Kommissionen overveje at inkludere disse rettigheder i et forslag til en rammeafgørelse om retssikkerhedsgarantier i forbindelse med indsamling og håndtering af bevismateriale.

Danmark er enig med Kommissionen i, at det er vigtigt at sikre gensidig tillid mellem medlemsstaterne for at skabe grundlag for den gensidige anerkendelse af strafferetlige afgørelser inden for EU. Danmark mener imidlertid, at medlemsstaterne som udgangspunkt er bedst placeret til at varetage implementeringen af de eksisterende menneskeretlige standarder på det strafferetlige område. Efter den danske regerings opfattelse bør det fortsat primært være Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, således som fortolket af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, der skal sikre en fælles standard på området, og der ses – ud fra de danske erfaringer – ikke at foreligge særlige grænseoverskridende problemstillinger vedrørende uskyldsformodningen, der nødvendiggør (også) en EU-regulering på området.

Den danske regering er på denne baggrund skeptisk over for behovet og mulighederne for på EU-plan at regulere spørgsmålet om uskyldsformodningen. En sådan regulering vil nemt kunne gribe ind i grundlæggende principper i medlemslandenes retssystemer, og der må derfor efter den danske regerings opfattelse påvises tungtvejende grunde for at indføre en EU-regulering på området.

II. Svar på spørgsmål nr. 1-9 i grønbogen:

Generelt:

De principper, der er indeholdt i begrebet uskyldsformodningen, og som omtales i Kommissionens grønbog, må allerede anses for at være gældende i Danmark og i de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union, som følge af staternes tilslutning til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Det er Danmarks opfattelse, at det for forståelsen og anvendelsen af disse principper ikke har betydning, om en konkret sag har relationer til andre stater, ligesom den

danske retsplejelovs regler om strafferetsplejen gælder for behandlingen af alle straffesager, uanset om sagerne har relation til forhold og/eller personer, der har tilknytning til andre stater.

Som følge af det fælles udgangspunkt, som Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og konventionspraksis udgør, må det antages, at der er begrænset adgang til forskellige fortolkninger af princippet om uskyldsformodningen, og at eventuelle fortolkninger kan ses som udtryk for nødvendige og som udgangspunkt konventionsmedholdelige tilpasninger til de nationale systemer.

Om det danske straffesystem på de punkter, der spørges til i spørgsmål nr. 1-9, kan der oplyses følgende:

Spørgsmål nr. 1:

Er du enig i ovennævnte beskrivelse af, hvad der forstås ved uskyldsformodningen? Er der andre aspekter, som er udeladt?

Kommissionens redegørelse for uskyldsformodningen i grønbogen omfatter – set med danske øjne – de vigtigste aspekter af begrebet.

Spørgsmål nr. 2:

Findes der særlige foranstaltninger i Danmark til at beskytte formodningen om uskyld forud for domsafsigelsen?

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention er inkorporeret i dansk ret ved lov nr. 285 af 29. april 1992, som ændret ved lov nr. 1080 af 20. december 1995. jf. lovbekendtgørelse nr. 750 af 19. oktober 1998, og konventionen er således en del af dansk ret. Dette indebærer, at danske bestemmelser i bl.a. retsplejeloven altid skal fortolkes og ses i lyset af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Uskyldsformodningen, som fastlagt i artikel 6, stk. 2, i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, er ikke lovfæstet i dansk ret, men er et grundlæggende princip i dansk strafferetspleje. Nogle af de af Menneskerettighedsdomstolen udledte fortolkninger af artikel 6, stk. 2, er dog lovfæstet i dansk ret, jf. bl.a. nedenfor.

I straffesager gælder principperne om bevisumiddelbarhed og mundtlighed. Endvidere er grundsætningen om bevisbedømmelsens frihed for strafferetsplejens vedkommende fastslået i retsplejelovens § 896, 2. pkt., hvoraf det fremgår, at bedømmelsen af bevisernes vægt ikke er bundet af lovregler. Dommeren skal frit kunne skønne over bevisværdien af det bevismateriale, der lovligt er blevet forelagt under domsforhandlingen. Dette gælder såvel vægten af hvert enkelt bevis i sagen som den samlede afvejning af alle de fremlagte beviser.

Ved beviskrav forstås efter dansk ret den grad af sikkerhed, der på grundlag af bevisførelsen skal være opnået, for at et bestemt forhold kan anses for bevist. Hovedreglen i straffesager er, at tiltaltes skyld skal være sandsynliggjort i en sådan grad, at der ikke består nogen rimelig tvivl herom. Såfremt der efter bevisførelsen og bevisvurderingen består en rimelig tvivl om tiltaltes skyld, skal der således ske frifindelse (in dubio pro reo).

I relation til spørgsmålet om at beskytte formodningen for uskyld forud for domsafsigelsen, følger det af retsplejelovens § 1016 a, at ingen, som i embeds medfør er beskæftiget med en straffesag, må, så længe sagen ikke er pådømt eller bortfaldet, udtale sig uden for retten til offentligheden angående skyldsspørgsmålet. Bestemmelsen gælder efter forarbejderne bl.a. dommere, anklagere, politi og den valgte forsvarer. Bestemmelsen udelukker dog ikke, at politiet giver pressen faktiske oplysninger, f.eks. for at rense en person for urigtige rygter, men oplysningerne må ikke være ledsaget af en skyldsbedømmelse.

Endvidere følger det af retsplejelovens § 60, stk. 2, at ingen må deltage som dommer under domsforhandlingen i en straffesag, såfremt den pågældende vedrørende det forhold, som tiltalen angår, har truffet afgørelse om at varetægtsfængsle den tiltalte i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 2.

Endelig kan der henvises til retsplejelovens § 752, stk. 3, hvorefter spørgsmål til en sigtet under en politiafhøring ikke må stilles på en sådan måde, at noget, der er benægtet eller ikke erkendt, forudsættes tilstået. Denne bestemmelse finder tillige anvendelse på forklaringer i retten, jf. retsplejelovens § 754, stk. 1.

Spørgsmål nr. 3 a):

Under hvilke omstændigheder kan en omvendt bevisbyrde eller en form for ændring af bevisbyrden accepteres?

Spørgsmål om beviskrav og bevisbyrde er meget komplekse og i øvrigt afhængige af de enkelte retssystemers regler om bevisførelse og bevisbedømmelse. Det er derfor svært at fremkomme med en udtømmende opregning af de situationer, hvor bevisbyrden kan siges at skifte eller blive modificeret.

I straffesager påhviler bevisbyrden anklagemyndigheden, hvilket vil sige, at anklagemyndigheden skal føre bevis for, at den pågældende er skyldig. Heri ligger også, at det er anklagemyndighedens opgave at sørge for en så udtømmende bevisførelse som muligt. Grundsætningen om, at anklagemyndigheden har bevisbyrden, er dog ikke uden modifikationer. Tiltalte kan komme i en situation, hvor bevisbyrden reelt bliver rykket over på vedkommende. Som det fremgår nedenfor under spørgsmål 4a), kan der opstå situationer, hvor anklagemyndigheden har fremlagt faktuelle beviser, som indebærer, at tiltaltes undladelse af at afgive en rimelig forklaring på tilstedeværelsen af disse beviser efter omstændighederne tillægges betydning som bevis.

Spørgsmål nr. 3 b):

Har du oplevet situationer med grænseoverskridende samarbejde, hvor bevisbyrden skabte problemer?

Nej. I Danmark er man ikke bekendt med sager, hvor bevisbyrdespørgsmål skulle have skabt problemer i relation til grænseoverskridende samarbejde.

Spørgsmål nr. 4 a):

Hvordan beskyttes retten til ikke at udtale sig i Danmark?

Sigtede er i straffeprocessen tillagt særlige rettigheder, som rækker ud over de egentlige partsbeføjelser. Disse rettigheder udøves i det væsentligste i samarbejde med eller direkte af forsvareren.

Nogle af de væsentligste beføjelser er retten til ikke at udtale sig (selvinkrimineringsforbudet), retten til at få kendskab til sagens bevisligheder i form af dokumenter og øvrigt materiale (aktindsigt), retten til at udtale sig om processtoffet (kontradiktion) samt retten til at være til stede i retsmødet (partsoffentlighed)

Forbuddet mod selvinkriminering er lovfæstet i dansk ret. Det følger af retsplejelovens § 752, stk. 1, at sigtede – inden politiet afhører den pågældende – udtrykkeligt skal gøres bekendt med sigtelsen og med, at vedkommende ikke har pligt til at udtale sig. Politiet kan foretage afhøringer, men kan ikke pålægge nogen at afgive forklaring. Ved afhøring i retten under efterforskningen finder § 752 tilsvarende anvendelse, jf. retsplejelovens § 754, stk. 1. Under afhøringer i retten under domsforhandlingen finder bestemmelsen ligeledes anvendelse, og tiltalte skal spørges om vedkommende er villig til at forklare nærmere om de forhold, som tiltalen angår, jf. retsplejelovens § 868, § 928, stk. 2, og § 939.

Denne rettighed skal ses i lyset af, at det er anklagemyndigheden, der har bevisbyrden i straffesager, og at sigtede således ikke har og ikke kan pålægges nogen bevisbyrde. Sigtede har ikke pligt til at udtale sig eller på anden måde frivilligt bidrage med oplysninger til sagens opklaring, men udtaler sig under sagen, kan udtalelserne bruges som bevis eller til sandsynliggørelse af sigtedes skyld over for denne.

At sigtede vælger ikke at udtale sig, indebærer ikke et bevis for skyld. I praksis vil det dog kunne skabe formodning for skyld i de tilfælde, hvor anklagemyndigheden har bevist et faktum, som sigtede naturligt ville være den eneste til at imødegå ved at afgive forklaring eller fremlægge oplysninger.

Derudover fremgår det af retsplejelovens § 171, stk. 2, nr. 1, om vidnepligt, at pligt til at afgive forklaring som vidne i retten bl.a. ikke foreligger, hvis forklaringen antages at ville udsætte vidnet selv for straf eller tab af velfærd.

Endvidere følger det af § 10, stk. 1, i lov nr. 442 af 9. juni 2006 om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter (der regulerer anvendelsen af tvangsindgreb, som foretages af den offentlige forvaltning uden for strafferetsplejen), at en lovhjemlet oplysningspligt begrænses i de tilfælde, hvor der er en konkret mistanke om, at en person eller en juridisk person har begået en lovovertrædelse, der kan føre til straf. Efter bestemmelsens stk. 3 har myndighederne pligt til at vejlede den pågældende om dennes manglende pligt til at meddele oplysninger, der kan have betydning for bedømmelsen af den formodede lovovertrædelse.

Spørgsmål nr. 4 b):

Er det anderledes i en situation, hvor et andet land også er indblandet?

Nej.

Spørgsmål nr. 4 c):

I hvilken udstrækning er juridiske personer omfattet af retten til ikke at udtale sig?

Det er i dansk retspleje lagt til grund, at juridiske personer – i vidt omfang – kan påberåbe sig retten til ikke at udtale sig og forbudet mod selvinkriminering.

Endvidere er såvel fysiske som juridiske personer beskyttet af retssikkerhedskravene i forbindelse med tvangsindgreb i lov nr. 442 af 9. juni 2004 om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligt. Juridiske personer vil således være omfattet af retten til ikke at udtale sig eller fremlægge belastende beviser i sagen, hvor virksomheden, risikerer at inkriminere sig selv ved fremlæggelse af oplysninger. Bestemmelsen skal tillige ses i sammenhæng med den praksis, som knytter sig til Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6.

Spørgsmål nr. 5 a):

Hvordan beskyttes retten til ikke at afgive belastende vidneudsagn mod én selv i Danmark?

Som nævnt ovenfor under besvarelsen af spørgsmål nr. 4 a), er det et grundlæggende princip i dansk ret, at anklagemyndigheden har bevisbyrden. Den tiltalte kan således ikke tvinges til selv at fremlægge bevismateriale, der kan skade den pågældendes sag. Derimod er der intet til hinder for, at anklagemyndigheden fremlægger beviser, som er indhentet ved hjælp af tvangsindgreb, f.eks. ved hjælp af telefonaflytning, ved legemsindgreb eller legemsundersøgelse, ransagning, beslaglæggelse m.v.

Reglerne om tvangsprocessuelle tvangsindgreb er indeholdt i retsplejelovens kapitel 71 (indgreb i meddelelshemmeligheden, observation og dataaflysning), kapitel 72 (legemsindgreb), kapitel 73 (ransagning) og kapitel 74 (beslaglæggelse og edition). Fælles for de tvangsprocessuelle tvangsindgreb er, at afgørelsen om det enkelte indgreb skal træffes af retten – som udgangspunkt på forhånd, men hvis øjemedet ellers ville forspildes (*periculum in mora*) så efterfølgende.

Spørgsmål nr. 5 b):

Er det anderledes i en situation, hvor et andet land også er indblandet?

Nej.

Spørgsmål nr. 5 c):

I hvilken udstrækning er juridiske personer omfattet af retten til ikke at afgive belastende vidneudsagn mod sig selv?

Det er i dansk retspleje lagt til grund, at juridiske personer – i vidt omfang – kan påberåbe sig retten til ikke at udtale sig og forbudet mod selvinkriminering. I tilfælde, hvor der alene gøres ansvar gældende over for en juridisk person, tillægges den juridiske persons repræsentant under sagen, typisk direktøren, samme rettigheder som en sigtet eller tiltalt.

Spørgsmål nr. 6 a):

Er udeblivelsessager mulige i det danske retssystem?

Den tiltalte har som udgangspunkt ret til at være til stede under domsforhandlingen og udgangspunktet er, at sagen udsættes, hvis tiltalte udebliver ved begyndelsen af domsforhandlingen. Den tiltalte vil typisk blive gjort bekendt med sagen ved forkyndelse af et anklageskrift, ligesom den pågældende vil blive gjort bekendt med, hvornår sagen skal forhandles i retten.

Retsplejelovens § 847, stk. 2, indeholder regler om sagens delvise fremme med bevisførelse uden tiltaltes tilstedeværelse. Heraf fremgår det, at retten, i de situationer hvor tiltalte – til trods for lovlig tilsigelse og uden oplyst lovligt forfald – udebliver, kan bestemme, at der skal ske afhøring af vidner og syns- og skønsmænd, der er mødt, hvis det findes foreneligt med hensynet til tiltalte, og hvis udsættelse af afhøringen vil være til væsentlig ulempe for de mødte eller medføre væsentlig udsættelse af sagen. Afhøring kan dog kun ske, såfremt tiltaltes forsvarer er mødt.

I særlige tilfælde kan domsforhandlingen dog finde sted, og sagen afgøres, selvom tiltalte er udeblevet. Reglerne om udeblivelsesdomme findes i retsplejelovens § 847, stk. 3. Heraf fremgår det, at en domsforhandling kan gennemføres i tiltaltes fravær, hvis retten ikke finder tiltaltes tilstedeværelse nødvendig, 1) når tiltalte er undvejet, efter at anklageskriftet er forkyndt for den pågældende, 2) når tiltalte efter at være mødt ved sagens begyndelse har forladt tingstedet

uden rettens tilladelse, 3) når der under sagen alene er spørgsmål om ubetinget fængselsstraf i 6 måneder eller derunder, konfiskation, rettighedsfrakendelse eller erstatning og tiltalte har givet samtykke til sagens fremme, 4) når tiltalte ikke idømmes højere straf end ubetinget fængsel i 3 måneder eller andre retsfølger end konfiskation, førerretsfrakendelse eller erstatning, eller 5) når forhandlingerne skønnes utvivlsomt at ville føre til tiltaltes frifindelse.

Medmindre tiltalte har samtykket heri, kan domsforhandlingen alene fremmes i medfør af stk. 3, nr. 4, såfremt tiltalte har været lovligt tilsagt, og det fremgår af tilsigelsen, at udeblivelse uden lovligt forfald kan bevirke, at tiltalte dømmes i overensstemmelse med den rejste tiltale.

Efter retsplejelovens § 934, stk. 1, kan retten – hvis tiltalte udebliver uden oplyst lovligt forfald eller hvis tiltalte nægter at afgive forklaring – når der ikke under sagen er spørgsmål om højere straf end bøde, og omstændighederne ikke findes at tale imod, anse den tiltalte som den, der vedgår det ham påsigtede forhold, og påkende sagen uden videre bevisførelse.

I visse situationer, hvor tiltalte er udeblevet fra domsforhandlingen, er to-instansprincippet fraveget, således at anke er udelukket. Har der ikke været spørgsmål om højere straf end bøde, jf. retsplejelovens § 934, stk. 1, kan anke i disse tilfælde være udelukket på grund af bødens størrelse eller antallet af dagbøder. Er sagen fremmet trods tiltaltes udeblivelse efter retsplejelovens § 847, stk. 3, nr. 4, kan tiltalte anke strafudmålingen, men ikke skyldsspørgsmålet.

Hvor anke på grund af udeblivelse er udelukket, muliggør retsplejeloven, at sagen i nogle tilfælde kan genoptages. Imidlertid er der væsentlig forskel på baggrunden for domfældelsen i udeblivelsestilfælde, hvorfor der ligeledes er forskel til adgangen til genoptagelse.

Reglerne om genoptagelse er indeholdt i retsplejelovens § 987. Det følger af § 987, stk. 1, at hvis en udebleven tiltalt er blevet domfældt, uden at anke kan finde sted, kan domfældte begære sagen genoptaget til ny forhandling, når den pågældende godtgør, at have haft lovligt forfald og ved ham utilregnelige omstændigheder har været forhindret fra i tide at anmelde dette, eller at stævningen ikke rettidigt er kommet til domfældtes kundskab.

Det følger videre af § 987, stk. 2, at hvis sagen i medfør af § 847, stk. 3, nr. 4, er fremmet i tiltaltes fravær, kan domfældte uanset betingelserne i stk. 1, 1. pkt., begære sagen genoptaget til ny forhandling. Hvis domfældte udebliver under den nye domsforhandling, hæver retten ved kendelse sagen, og den afsagte dom bliver stående ved magt, jf. § 987, stk. 3.

Spørgsmål nr. 6 b):

Giver disse sager anledning til særlige problemer med hensyn til uskyldsformodningen, navnlig i en situation, hvor et andet land også er indblandet?

Generelt ses der i de nævnte tilfælde ikke at foreligge særlige problemer i relation til uskyldsformodningen.

Spørgsmål nr. 7:

Indeholder den danske lovgivning særlige regler om terrorforbrydelser? Hvis ja, bedes disse beskrevet for så vidt som de angår uskyldsformodningen. Gælder disse regler for andre forbrydelser?

Retsplejelovens straffeprocessuelle regler gælder for behandlingen af alle former for straffesager i Danmark, uanset karakteren af overtrædelsen.

Spørgsmål nr. 8:

Hvornår ophører formodningen om uskyld i Danmark?

Anvendelsesområdet for uskyldsformodningen er efter artikel 6, stk. 2 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention hele straffesagens forløb, indtil skyldsspørgsmålet er endeligt fastslået.

Hvornår skyldsspørgsmålet efter dansk ret kan anses for endeligt afgjort afhænger af den konkrete sags behandling - herunder om der er tale om en tilståelsessag, en domsmandssag eller en nævningesag, og om tiltalte vælger at anke dommen fra 1. instans for så vidt angår skyldsspørgsmålet eller kun udmålingen af straffen.

Forbudet i retsplejelovens § 1016a (mod at udtale sig uden for retten til offentligheden angående skyldsspørgsmålet, så længe sagen ikke er pådømt eller bortfaldet) bortfalder på det tidspunkt, hvor den kompetente myndighed træffer afgørelse om at slutte en sag, også selvom denne beslutning endnu kan omgøres. I tilfælde af domfældelse ophører forbudet ved sagens pådømmelse i 1. instans. Dog antages det, at forbudet formentlig genindtræder, såfremt sagen ankes.

Spørgsmål nr. 9 a):

Har du kendskab til andre problemer end dem, der er nævnt ovenfor, hvad angår uskyldsformodningen i en international sammenhæng?

Som det er fremgået ovenfor, finder man fra dansk side, at der ikke foreligger væsentlige problemer i relation til uskyldsformodningen i forbindelse med grænseoverskridende straffesager.

Spørgsmål nr. 9 b):

I hvilken udstrækning er disse problemer forbundet med en anden fremgangsmåde i andre retssystemer?

Se besvarelsen af spørgsmål nr. 9 a).

Spørgsmål nr. 9 c):

Vil EU-forslag kunne tilføre en merværdi på dette område? Hvis ja, på hvilken måde?

Som også nævnt i de indledende, generelle bemærkninger ovenfor under punkt I, ses der – ud fra de danske erfaringer – ikke at foreligge særlige grænseoverskridende problemstillinger vedrørende uskyldsformodningen, der nødvendiggør en EU-regulering på området. Den danske regering er på denne baggrund skeptisk over for behovet og mulighederne for på EU-plan at regulere spørgsmålet om uskyldsformodningen. En sådan regulering vil nemt kunne gribe ind i grundlæggende principper i medlemslandenes retssystemer, og der må derfor efter den danske regerings opfattelse påvises tungtvejende grunde for at indføre en EU-regulering på området.

Lene Espersen

Kristian Korfits Nielsen

Justitsministeriet

Civil- og Politiafdelingen

Kontor: Det Internationale Kontor
Sagsnr.: 2006-305-0369
Dok.: CHA40794

HØRINGSNOTAT

vedrørende

Kommissionens grønbog om uskyldsformodningen (KOM(2006)174)

1. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

Grønbogen har sammen med et grundnotat været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer:

Præsidenten for Østre Landsret, Præsidenten for Vestre Landsret, Præsidenten for Københavns Byret, Præsidenten for Retten i Århus, Præsidenten for Retten i Odense, Præsidenten for retten i Aalborg, Præsidenten for Retten i Roskilde, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolsstyrelsen, Rigspolitechefen, Rigsadvokaten, Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet, Politidirektøren i København, Foreningen af Politimestre i Danmark, Politifuldmægtigforeningen, Politiforbundet i Danmark, Advokatrådet, Landsforeningen af beskikede advokater, Amnesty International og Institut for Menneskerettigheder, Dansk Retspolitisk Forening, Retssikkerhedsfonden, Landsorganisationen i Danmark, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Industri, Danmarks Fiskeri- og Eksportforening, Rederiforening, Brancheorganisationen Telekommunikationsindustrien, Dansk IT og IT-Brancheorganisationen.

Justitsministeriet har modtaget høringssvar fra:

Præsidenten for Østre Landsret, Præsidenten for Vestre Landsret, Præsidenten for Københavns Byret, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolsstyrelsen, Rigspolitechefen, Rigsadvokaten, Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet, Politidirektøren i København, Foreningen af Politimestre i Danmark, Politiforbundet i Danmark, Advokatrådet, Landsforeningen af beskikede advokater, Institut for Menneskerettigheder, Dansk Retspolitisk Forening, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Industri og Brancheorganisationen Telekommunikationsindustrien.

2. Generelt

Præsidenten for Østre Landsret, Præsidenten for Vestre Landsret, Præsidenten for Københavns Byret, Dommerfuldmægtigforeningen, Dansk Arbejdsgiverforening (DA) og Brancheforeningen Telekommunikationsindustrien har oplyst, at grønbogen ikke giver anledning til bemærkninger.

Domstolsstyrelsen og Politiforbundet i Danmark har ingen bemærkninger til grønbogen.

Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet har oplyst, at man kan tilslutte sig Justitsministeriets holdning, som den kommer til udtryk i grundnotatet, og at de 9 stillede spørgsmål ikke på nuværende tidspunkt giver anledning til bemærkninger.

Foreningen af Politimestre i Danmark har tilkendegivet, at der efter foreningens opfattelse ikke ses at være grundlag for at indføre særskilte regler om uskyldsformodningen indenfor EU, idet forholdet allerede er reguleret på tilfredsstillende måde gennem reglen i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 2.

Rigspolitichefen har tilkendegivet, at det hverken er nødvendigt eller hensigtsmæssigt, at der fastsættes EU-regler på området. Rigspolitichefen har i den forbindelse bemærket, at alle EU-lande har tiltrådt Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, der i artikel 6, stk. 2, indeholder en udtrykkelig bestemmelse om uskyldsformodningen i straffesager.

Rigsadvokaten har generelt anført, at grønbogen (ud over de bemærkninger, der er anført vedrørende spørgsmål 2-5 og 8, jf. nedenfor under punkt 3) ikke giver anledning til bemærkninger, idet Rigsadvokaten kan tilslutte sig den foreløbige generelle danske holdning som anført i grundnotatet.

Videre har **Rigsadvokaten** anført, at siden Den Europæiske Menneskerettighedskonvention i 1992 blev inkorporeret i dansk ret, indgår konventionsteksten i det direkte retsgrundlag for blandt andet den danske strafferetspleje, ligesom Menneskerettighedsdomstolens praksis er en retskilde af væsentlig betydning for den danske strafferetspleje.

Rigsadvokaten bemærker, at de principper, der er indeholdt i begrebet uskyldsformodningen, og som omtales i Kommissionens grønbog, allerede må anses for at være gældende i Danmark og i de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union, som følge af staternes tilslutning til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Det er Rigsadvokatens opfattelse, at det for forståelsen og anvendelsen af disse principper ikke har betydning, om en konkret sag har relationer til andre

stater, ligesom den danske retsplejelovs regler om strafferetsplejen gælder for behandlingen af alle straffesager, uanset om sagerne har relation til forhold og/eller personer, der har tilknytning til andre stater.

Rigsadvokaten anfører endvidere, at Kommissionens grønbog synes at hvile på den opfattelse, at en forskellig fortolkning af princippet om uskyldsformodningen kan tænkes at stille sig hindrende i vejen for udøvelsen af retshjælp og gensidig anerkendelse mellem EU-medlemslandene. Rigsadvokaten påpeger, at som følge af det fælles udgangspunkt, som Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og konventionspraksis udgør, må det antages, at der er begrænset adgang til forskellige fortolkninger af princippet om uskyldsformodningen, og at eventuelle fortolkninger kan ses som udtryk for nødvendige og som udgangspunkt konventionsmedholdelige tilpasninger til de nationale systemer.

Advokatrådet har anført, at man er enig i, at uskyldsformodningen – som beskrevet i grønbogen – generelt dækker princippet i dansk ret. Advokatrådet påpeger dog, at idet uskyldsformodningen er et grundlæggende princip i hele den danske strafferetspleje, er det ikke muligt at redegøre for samtlige regler i retsplejeloven, som udspringer af dette grundlæggende princip. Advokatrådet henviser i stedet til doktordisputatsen "Uskyldspresumsjonen: in dubio pro reo" af Asbjørn Strandbakken, der indeholder en gennemgang af uskyldsformodningen og dens virke i en række lande.

I relation til spørgsmålet om retten til ikke at udtale sig, har **Advokatrådet** anført, at den mistænkte eller tiltalte har ret til ikke at udtale sig, og politiet, anklagemyndigheden og dommerne er forpligtet til at underrette den mistænkte eller tiltalte herom før hver afhøring. Som hovedregel kan en tiltalt ikke dømmes på grund sin manglende udtalelse til sagen. Men beviserne i sagen kan være så stærke, at en forklaring fra den tiltalte kræves, hvis vedkommende ikke skal findes skyldig. Dette er dog kun den generelle regel i dansk strafferetspleje – retten til ikke at udtale sig er indeholdt i mange bestemmelser i retsplejeloven.

Advokatrådet har videre anført, at retten til ikke at udtale sig viser, at et basis princip i et enkelt land ikke kan forklares uden også at forklare de øvrige straffeprocessuelle regler i det pågældende land. Grønbogen berører spørgsmålet om beviser, som ikke kan anvendes i retten, f.eks. en politirapport, der ikke kan benyttes som bevis, fordi den mistænkte eller tiltalte ikke er blevet gjort bekendt med sin ret til ikke at udtale sig. Advokatrådet anfører i den forbindelse, at der ikke kan redegøres for dette problem uden at forklare, hvorledes vurderingen af en politirapport som bevis finder sted. Videre anfører Advokatrådet, at en afhøringsrapport i Danmark ikke umiddelbart er et bevis, heller ikke selvom den mistænkte eller tiltalte er blevet gjort bekendt med sin adgang til ikke at udtale sig før afhøringen. Dette beror på et andet basis princip – nemlig umiddelbarhedsprincippet.

For så vidt angår regler i grænseoverskridende sager har **Advokatrådet** anført, at hovedreglen indtil videre har været, at danske myndigheder på anmodning fra udenlandske myndigheder har kunnet foretage tvangsindgreb m.v. i overensstemmelse med dansk ret, hvis betingelserne for indgrebet er opfyldt i henhold til retsplejelovens straffeprocessuelle regler. Det vil sige, at alle personer i Danmark generelt er beskyttet af de samme straffeprocessuelle beskyttelsesregler, som f.eks. retten til ikke at udtale sig, uanset om en dansk myndighed udfører en efterforskning på eget initiativ eller på anmodning fra en udenlandsk myndighed. Advokatrådet påpeger dog, at dette vil ændre sig med rammeafgårelsen om den europæiske bevissikringskendelse, hvor tvangsindgreb vil kunne foretages af danske myndigheder på anmodning fra en udenlandsk myndighed, uanset at betingelserne i retsplejeloven ikke er opfyldt.

Dansk Retspolitisk Forening har anført, at i forbindelse med overvejelserne om, hvorvidt den hidtidige internationale retstilstand med case law fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol bør afløses af en centraliseret regelharmonisering i EU, hvor bl.a. de institutionelle rammer, herunder kredsen af deltagerlande, ændres, bør også andre grundlæggende områder i strafferetten som f.eks. fortsæt og medvirken medinddrages, idet de danske regler efter Foreningens opfattelse er langt videregående end de fleste andre (EU-)landes.

Dansk Retspolitisk Forening har videre anført, at man i det store hele ingen bemærkninger har til fremstillingen i grundnotatet af de gældende regler. Dog har foreningen i relation til grundnotatets pkt. 3.2. om udtalelse om skyldspørgsmålet (retsplejelovens § 1016 a) påpeget, at udtalelser fra politi og anklagere faktisk forekommer ganske hyppigt, men yderst sjældent med det her angivne udgangspunkt. Endvidere har foreningen anført, at det bør anføres, hvem der har påtalekompetencen i sager om overtrædelse af bestemmelsen, da dette kan forklare, hvorfor der rejses så få sigtelser/tiltaler på området.

For så vidt angår pkt. 3.5.3. vedrørende aktindsigt efter retsplejelovens § 729 a, stk. 3, har **Dansk Retspolitisk Forening** påpeget, at der meget sjældent meddeles samtykke efter bestemmelsen, hvorfor svaret bør suppleres med oplysningen om, at et sådant samtykke praktisk taget aldrig meddeles.

Derudover har **Dansk Retspolitisk Forening** i relation til grundnotatets pkt. 3.5.4 vedrørende kontradiktion efter retsplejelovens § 748, stk. 3, anført, at det bør tilføjes, at endelige afgørelser om tilførsler til retsbogen, herunder disses formuleringer, tilkommer retsformanden.

Endelig har **Dansk Retspolitisk Forening** i forhold til grundnotatets pkt. 3.7. om terrorisme anført, at afsnittet bør suppleres med de særlige regler i udlændingeloven, der hjemler Politiets Efterretningstjeneste (PET) og Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) ret til at pålægges Flygtning-

genævnet at meddele en asylansøger afslag, såfremt vedkommende mistænkes for at være terrorist eller have forbindelse med terrorisme, uden at vedkommende eller vedkommendes advokat meddeles den rette begrundelse for afslaget. Endvidere bør det til belysning af bestemmelsens rækkevidde videre tilføjes, at udlændingeloven indeholder en endelighedsbestemmelse for Flygtningenævnets afgørelse.

Institut for Menneskerettigheder har tilkendegivet, at instituttet ikke har set sig i stand til at afsætte ressourcer til udarbejdelse af bemærkninger til grønbogen.

3. Bemærkninger til spørgsmål 1-9

I relation til Kommissionens spørgsmål nr. 2 har **Rigsadvokaten** anført, at det følger af retsplejelovens § 60, stk. 2, at ingen må deltage som dommer under domsforhandlingen i en straffesag, såfremt den pågældende vedrørende det forhold, som tiltalen angår, har truffet afgørelse om at varetægtsfængsle den tiltalte i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 2. Bestemmelsen blev indsat ved lov nr. 403 af 13. juni 1990 for at bringe retsplejelovens regler i overensstemmelse med den fortolkning af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 1, af begrebet "upartisk domstol", som det kom til udtryk ved Menneskerettighedsdomstolens afgørelse i Hauschildt-sagen.

Videre har **Rigsadvokaten** anført, at uagtet at bestemmelsen regulerer spørgsmålet om dommers habilitet, er det Rigsadvokatens opfattelse, at reglen tillige understøtter princippet om uskyldsformodningen.

Endelig har **Rigsadvokaten** henvist til retsplejelovens § 752, stk. 3, hvorefter spørgsmål til en sigtet under en politiafhøring ikke må stilles på en sådan måde, at noget, der er benægtet eller ikke erkendt, forudsættes tilstået. Denne bestemmelse finder tillige anvendelse på indenretlige forklaringer, jf. retsplejelovens § 754, stk. 1.

For så vidt angår spørgsmål 3-5 har **Rigsadvokaten** anført, at kommissionens opregning ikke udtømmende gør op med situationer, hvor bevisbyrden kan siges at skifte eller at blive modificeret. Rigsadvokaten henviser i den forbindelse til, at spørgsmål om beviskrav og bevisbyrde er overordentlig komplekse og i øvrigt afhængige af de enkelte retssystemers regler om bevisførelse og bevisbedømmelse, uanset at udgangspunktet vil være, at anklagemyndigheder har bevisbyrden.

Rigsadvokaten har videre anført, at det ud fra en umiddelbar betragtning synes vanskeligt at nå frem til en fælles europæisk tilgang til sådanne spørgsmål, udover hvad der følger af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og konventionspraksis. Efter Rigsadvokatens opfattelse

er spørgsmålet endvidere, om det vil tjene noget reelt praktisk formål generelt at søge at opnå en yderligere tilnærmelse af de europæiske retssystemer vedrørende de spørgsmål, der er nævnt under 3-5 i grønbogen. Rigsadvokaten påpeger i den forbindelse, at man ikke er bekendt med sager, hvor grænseoverskridende samarbejde har været nødvendigt, og hvor netop bevisbyrdespørgsmål skulle have skabt afgørende problemer.

For så vidt angår retten til ikke at afgive belastende vidneudsagn mod én selv samt retten til ikke at fremlæge bevismateriale, der belaster én selv, har **Rigsadvokaten** henvist til lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter § 10, stk. 1, hvorefter en lovhjemlet oplysningspligt begrænses i de tilfælde, hvor der er en konkret mistanke om, at en person eller en juridisk person har begået en lovovertrædelse, der kan føre til straf. Efter bestemmelsens stk. 3 har myndighederne pligt til at vejlede den pågældende om dennes manglende pligt til at meddele oplysninger, der kan have betydning for bedømmelsen af den formodede lovovertrædelse.

Endelig har **Rigsadvokaten** anført, at det i dansk retspleje i øvrigt er lagt til grund, at juridiske personer – i hvert fald i et vist omfang – kan påberåbe sig retten til ikke at udtale sig og forbudet mod selvinkriminering.

I relation til spørgsmål 8 har **Rigsadvokaten** oplyst, at forbudet i retsplejelovens § 1016a bortfalder på det tidspunkt, hvor den kompetente myndighed træffer afgørelse om at slutte en sag, også selvom denne beslutning endnu kan omgøres. I tilfælde af domfældelse ophører forbudet ved sagens pådømmelse i 1. instans. Dog antages det, at forbudet formentlig genindtræder, såfremt sagen ankes.

Politidirektøren i København har i relation til spørgsmål 1-2 anført, at man er enig i beskrivelsen af uskyldsformodningen. Supplerende har Politidirektøren i København peget på, at der i retsplejelovens § 216 og § 897 gælder afstemningsregler til gunst for den tiltalte, at statsadvokaten efter retsplejelovens § 941 kan anke en dom til fordel for en tiltalt, at retsplejelovens § 959, stk. 2, åbner mulighed for formildelse af dommen for en medtiltalt, der ikke har anket, under en sag, hvor kun en af de tiltalte har anket samt de særlige regler om reformatio in pejus i retsplejelovens § 960, stk. 3, når kun tiltalte har anket dommen.

For så vidt angår spørgsmål 3, har **Politidirektøren i København** tilkendegivet, at man ikke har oplevet situationer med grænseoverskridende samarbejde, hvor bevisbyrden skabte problemer.

Politidirektøren i København har vedrørende spørgsmål 4a)-c), der omhandler retten til ikke at udtale sig, anført, at retsplejelovens § 752, stk. 1, § 754 og § 868 omhandler denne beskyttelse. Disse regler finder anvendelse, uanset om et andet land er involveret i sagen, idet efterforsk-

ningsskridt og retsbehandlingen foretaget i Danmark på begæring af en udenlandsk myndighed behandles efter reglerne i retsplejeloven.

For så vidt angår juridiske personers beskyttelse under ovennævnte princip har **Politidirektøren i København** anført, at retningslinierne i betænkning nr. 1289/1995 om juridiske personers bødeansvar følges, således at der i sager, hvor der alene rejses ansvar over for en juridisk person, under sagen tillægges den juridiske persons repræsentant, typisk direktøren, samme rettigheder som en sigtet eller tiltalt, mens andre personer, f.eks. bestyrelsesmedlemmer eller ansatte som hovedregel behandles efter vidnereglerne.

Videre har **Politidirektøren i København** vedrørende spørgsmål 6a)-b) om udeblivelsesdomme anført, at udeblivelsesdomme er mulige efter dansk ret. Den tiltalte vil dog blive gjort bekendt med sagen typisk ved forkyndelse af et anklageskrift, ligesom den pågældende vil blive gjort bekendt med, hvornår sagen skal forhandles i retten. Den tiltalte har således som altovervejende udgangspunkt ret til at være til stede under sagen, hvis han selv ønsker det. Disse regler gælder ligeledes, når sagen involverer flere lande.

I relation til spørgsmål 7, har **Politidirektøren i København** tilkendegivet, at uskyldsformodningen gælder på samme måde i terrorsager omfattet af straffelovens bestemmelser, som i andre sager.

Endelig har **Politidirektøren i København** i relation til spørgsmål 8 vedrørende ophør af uskyldsformodningen tilkendegivet, at uskyldsformodningen gælder indtil der er faldet endelig dom i sagen. For så vidt angår genoptagelse af en endelig afgjort sag, bemærker Politidirektøren, at betingelserne for genoptagelse til fordel for tiltalte er lempeligere end genoptagelse til skade for tiltalte, jf. retsplejelovens § 976 og § 977.

I relation til spørgsmål 2 har **Advokatrådet** anført, at alle tvangsindgreb mod en sigtet under efterforskningen afhænger af mistankes styrke. Dette gælder f.eks. ved varetægtsfængsling, indgreb i meddelelseshemmeligheden, legemsindgreb og legemsundersøgelse samt ransagning og beslaglæggelse. Mistankens styrke afhænger af intensiteten af tvangsindgrebet. Muligheden for at foretage et tvangsindgreb afhænger endvidere af alvorligheden/grovheden af forbrydelsen og behovet for indgrebet.

Landsforeningen af beskikkede advokater har i relation til spørgsmål 2 anført, at de seneste ændringer af reglerne om navneforbud i retsplejelovens § 31 og 31a ikke synes at leve op til kravet om, at der forud for domfældelse skal udvises diskretion og varsomhed. Endvidere har landsforeningen anført, at der næppe leves helt op til kravet i den situation, hvor efterforskningen fo-

regår med pålæg om lukkede døre, men hvor anklagemyndigheden ensidigt informerer pressen om karakteren af bevismaterialet.

For så vidt angår spørgsmålet om omvendt bevisbyrde (spørgsmål 3a) har **Landsforeningen af beskikkede advokater** anført, at man i forbindelse med gennemførelsen af en række terrorbestemmelser i straffeloven (lov nr. 378 af 6. juni 2002) har udvidet den omvendte bevisbyrde i § 77 a, 2. pkt. (konfiskation) til også at omfatte andre formuegoder, herunder penge. Ændringen må efter landsforeningens opfattelse ses som udtryk for en betænkelig udvikling mod at svække uskyldsformodningen. Bestemmelsen er generel, selv om det angivelige overordnede mål med lovændringen var bekæmpelse af terrorisme.

I relation til spørgsmål 4 (retten til ikke at udtale sig) har **Landsforeningen af beskikkede advokater** anført, at denne ret svækkes ved, at varetægtsfængsling og særligt isolation bruges til at motivere den sigtede til at udtale sig. Nægtelse af at udtale sig fører desuden undertiden til en svagere processuel stilling, idet den sigtede afskæres fra at overvære indenretlige forhør mod andre, og den pågældendes forsvarer kan modtage pålæg om ikke at delagtiggøre vedkommende i politiets efterforskning. Sådanne pålæg udstrækkes under tiden, indtil den tiltalte har afgivet forklaring under domsforhandlingen.

Landsforeningen af beskikkede advokater har endvidere i relation til spørgsmål 7 vedrørende beskyttelsen i terrorsager anført, at terrorforbrydelser bl.a. er reguleret i § 729 c, stk. 1, om indgreb i både den sigtedes og forsvarerens aktindsigt.

Endelig har **Landsforeningen af beskikkede advokater** bemærket, at landsretten senest i dom U.2006.1596 Ø vedrørende en sag om sigtelse for terror har bestemt, at retsplejelovens § 729 c (indskrænkning af aktindsigt) afskærer forsvarernes mulighed for at kontrollere, at bevismateriale/efterforskningsmateriale er lovligt tilvejebragt. Sådanne indgreb i forsvarernes rettigheder må efter landsforeningens opfattelse give anledning til betænkeligheder og er med til at svække uskyldsformodningen.

Dansk Industri (DI) har i relation til spørgsmål 4 c) og 5 c) anført, at såvel fysiske som juridiske personer er beskyttet af en række retssikkerhedskrav i forbindelse med tvangsindgreb. Det fremgår således af § 10 i lov nr. 442 af 9. juni 2004 om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb, at i sager, hvor der er en konkret mistanke om, at en enkeltperson eller en juridisk person har begået en lovovertrædelse, der kan medføre straf, gælder bestemmelserne i lovgivningen om pligt til at meddele oplysninger ikke. Dette gælder dog ikke, hvis det kan udelukkes, at oplysningerne kan have betydning for bedømmelsen af den formodede lovovertrædelse. Som følge heraf vil juridiske personer være omfattet af retten til ikke at udtale sig eller fremlægge belastende beviser i sagen, hvor virksomheden, f.eks. i henhold til konkurrencelovens be-

stemmelser, risikerer at inkriminere sig selv ved fremlæggelse af oplysninger. Bestemmelsen skal tillige ses i sammenhæng med den praksis, som knytter sig til Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6.